

De
mens
als maat

Omgevingsvisie Noardeast-Fryslân

Peiling van de mening van inwoners

Colofon

Omgevingsvisie Noardeast-Fryslân
Peiling van de mening van inwoners

Opdrachtgever
Noardeast-Fryslân

Projectleiding

Onderzoeker

Uitgave
Partoer, consultants en onderzoekers
Leeuwarden, 03 juli 2019

Inhoud

Inleiding	4
2 Analyse input inwoners	8
2.1 Beoordeling woonomgeving	8
2.2 Verbetering in de leefomgeving	14
2.3 Zorgen over de toekomst	17
3 Conclusies	22
Bijlage 1: Enquête omgevingsvisie Noardeast-Fryslân	24
Bijlage 2: Achtergrond respondenten	27

Inleiding

De omgevingsvisie heeft betrekking op verschillende terreinen van de leefomgeving bijvoorbeeld het landschap, de natuur, de infrastructuur en het cultureel erfgoed. Er kan worden gedacht aan wegen, gebouwen, ruimte om elkaar te ontmoeten, te kunnen ontspannen en bewegen. Deze thema's hangen met elkaar samen. Door verbinding te zoeken kan worden geprobeerd om bijvoorbeeld een gebied te beschermen, behouden of om een gebied verder te ontwikkelen.

Iedere gemeente moet een omgevingsvisie vaststellen. Om hierin de verbinding tussen de thema's optimaal te bereiken, zijn gesprekken met belangrijke spelers van belang. Een van deze belangrijke spelers zijn de inwoners. Door inwoners te betrekken in het voortraject en te verkennen waar zij waarde aan hechten, ontstaat er meer draagvlak en draagkracht voor de uiteindelijke keuzes die worden gemaakt bij het ontwikkelen van de nieuwe omgevingsvisie.

Gemeente Noardeast-Fryslân wil dit op verschillende manieren doen. Allereerst wil gemeente Noardeast-Fryslân een schets van de mening van haar inwoners aan de hand van een enquête. Waar hechten zij waarde aan en wat vinden zij minder belangrijk? Het is een thermometer om te bepalen wat inwoners belangrijk vinden. Hierna volgen gesprekken met inwoners. Deze input is één van de belangrijke ingrediënten voor het ontwikkelen van een omgevingsvisie.

'Wat zijn voor inwoners belangrijke waarden als het gaat om hun leefomgeving?'

Om antwoord te krijgen op deze vraag, wordt onder andere gekeken naar waar inwoners waarde aan hechten, wat zij positief vinden in hun omgeving en wat minder positief en de mate waarin zij zich zorgen maken over de toekomst van hun leefomgeving.

Achtergrond

Noardeast-Fryslân wil in vier stappen naar een nieuwe omgevingsvisie. De inwoners worden bij het ontwikkelen van de omgevingsvisie betrokken. Dit onderzoek is één van de stappen die Noardeast-Fryslân zet om te komen tot een nieuwe omgevingsvisie. Het geeft een schets van waar inwoners waarde aan hechten en wat ze zien voor de toekomst. Het is een eerste verkenning waarbij een breed beeld van de behoeften wordt geschetst. Naarmate het proces vordert, komt er meer focus in wat belangrijk is.

Vier stappen om tot een nieuwe omgevingsvisie te komen:

1. Een korte enquête onder de bevolking: een eerste verkenning in de ervaring en behoefte van inwoners. De verkenning geeft een breed beeld en is een eerste stap in de fase Ferbining. In de vervolgstappen wordt er meer focus aangebracht op belangrijke thema's.
2. De oanheakker: dialogen in dorpen en wijken, waarbij verdiepend wordt ingegaan op de informatie die uit de verkenning is gekomen.
3. Jongeren denken op een creatieve manier mee: jongeren geven hun toekomstbeeld aan de hand van tekeningen, gedichten of video's.
4. Themabijeenkomsten met ervaringsdeskundigen: hierin wordt nog meer focus aangebracht en wordt samen met vakspecialisten en ervaringsdeskundigen gekeken naar eventueel conclusies en ontwikkelingsrichtingen voor de omgevingsvisie.

Onderzoeksmethode

De eerste peiling onder inwoners is gedaan aan de hand van een digitale enquête. Er is een simpele enquête opgesteld met een combinatie van keuzevragen en open vragen. De open antwoorden geven een duidelijk beeld van waar inwoners waarde aan hechten.

Om het onderzoek voor inwoners zo laagdrempelig mogelijk te houden, is gebruik gemaakt van een algemene link die via websites en mailingen is verspreid. Op deze manier is geprobeerd om zoveel mogelijk inwoners te bereiken. Omdat er is gewerkt met een algemene link, was het in principe mogelijk dat inwoners de enquête meerdere keren invullen. In verband met privacy is het niet mogelijk om de IP-adressen in te zien van inwoners die de enquête hebben ingevuld. Het is daarom niet mogelijk om met 100% zekerheid te zeggen dat een inwoner de enquête meerdere keren heeft ingevuld. Om een indicatie te krijgen of er inwoners zijn die de enquête meerdere keren hebben ingevuld, is gekeken naar bepaalde antwoordpatronen. Hieruit kunnen we aannemen dat er hoogstwaarschijnlijk geen inwoners zijn geweest die de enquête meerdere keren hebben ingevuld.

Gemeente Noardeast-Fryslân heeft de link gedeeld via de gemeentelijke website en social media. Ook op de gemeentepagina is de link naar de enquête gedeeld. Uiteindelijk zijn er 441 inwoners die de enquête hebben ingevuld. Dit is ruim voldoende om met 95 procent betrouwbaarheid uitspraken te kunnen doen over de populatie.

In het onderzoek zijn vooral veel open vragen gesteld. Dit heeft als voordeel dat inwoners zelf konden aangeven wat ze belangrijk vonden en minder werden gestuurd in hun antwoord. De open antwoorden zijn uiteindelijk gecategoriseerd. Als het bijvoorbeeld gaat over het open karakter van het landschap, dan gaat het over weidsheid. Of bijvoorbeeld het verdwijnen van de school of supermarkt gaat over het verdwijnen van de voorzieningen. Door categorieën te maken, kon uiteindelijk een eerste verkenning worden geschetst.

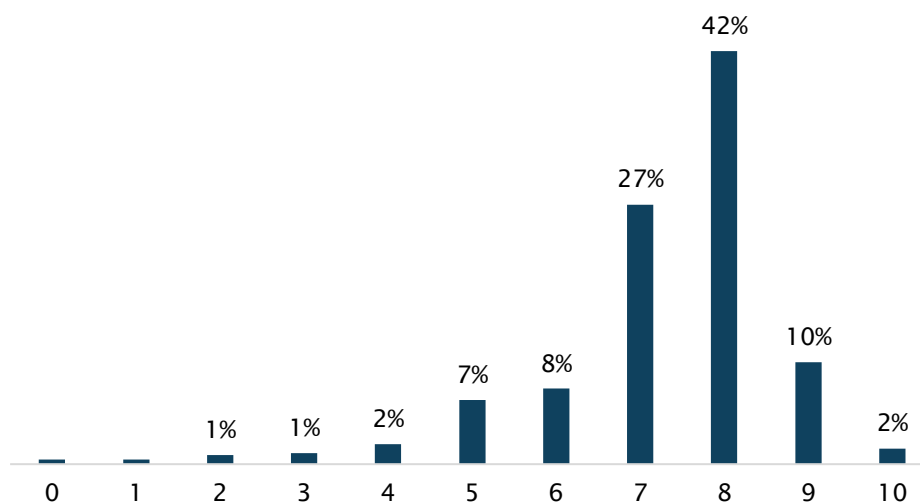
2 Analyse input inwoners

Om te achterhalen hoe inwoners tegen hun omgeving aankijken en wat zij belangrijk vinden, zijn verschillende vragen gesteld. Als eerste is gekeken wat zij op dit moment van hun omgeving vinden. Wat ervaren zij als positieve kenmerken en welke kenmerken ervaren zij als minder goed. Daarnaast is gevraagd waar inwoners graag verbetering zien en waar zij zich zorgen over maken.

De inwoners hebben via open vragen aangegeven waar zij waarde aan hechten en hoe zij hun omgeving zien. Door gebruik te maken van open vragen, konden inwoners zoveel mogelijk punten aangeven die zij belangrijk vinden. De achtergrondkenmerken (leeftijd en woonplaats) worden in de bijlage weergegeven.

2.1 Beoordeling woonomgeving

Inwoners van Noardeast-Fryslân zijn over het algemeen vrij positief over hun woonomgeving. Het gemiddelde cijfer dat inwoners geven is een 7,3. De meeste inwoners geven een voldoende aan hun omgeving; een zes of hoger. De meeste inwoners (42 procent; N = 186) geven een 8 aan hun omgeving. Een klein deel (12 procent; N = 51) van de inwoners geeft de omgeving een onvoldoende; een vijf of lager.

Figuur 1. Rapportcijfer voor de leefomgeving; N = 441. Bron: Partoer 2019.

Wat vindt men prettige kenmerken

Wat vindt u prettig aan wonen in de gemeente Noardeast-Fryslân?

Inwoners konden hier een open antwoord op geven. De antwoorden op deze vraag geven dus aan wat als eerste bij inwoners naar boven kwam en waar zij dus echt waarde aan hechten. Uiteindelijk zijn er categorieën gemaakt, zodat er een overzichtelijk beeld ontstaat. Een antwoord kan binnen meerdere categorieën vallen. Bijvoorbeeld: 'Het mooie landschap zorgt voor veel rust en ruimte. Dat vind ik prettig aan wonen in deze omgeving.'

Alle 441 inwoners die hebben meegedaan aan het onderzoek, hebben antwoord gegeven op deze vraag. Omdat een inwoner waarde kan hechten aan meerdere kenmerken, telt het totaal aantal op tot meer dan 441.

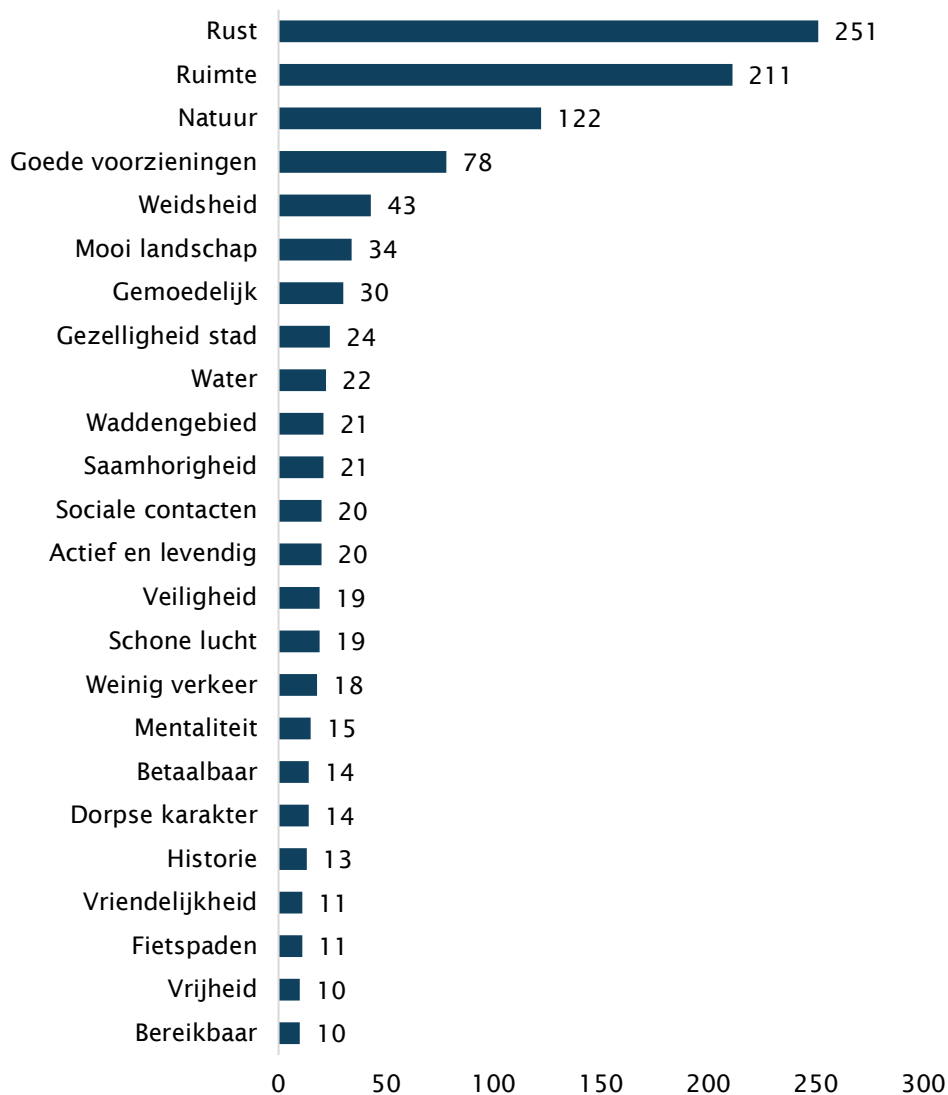

Veel inwoners ervaren de rust en ruimte prettige kenmerken van Noardeast-Fryslân. Rust en ruimte worden vaak in combinatie met elkaar genoemd, maar rust (N = 251) komt iets vaker voor dan ruimte (N = 211). Wat inwoners ook belangrijk vinden is de groene omgeving en de natuur in Noardeast-Fryslân. Wat hiermee samenhangt is de weidsheid van het landschap. De openheid van het landschap en de vergezichten worden als positieve karaktereigenschappen van de leefomgeving genoemd.

Naast de natuur en groene omgeving worden ook sociale eigenschappen genoemd. Inwoners vinden de saamhorigheid, vriendelijkheid en de gemoedelijke sfeer positieve kenmerken van de omgeving. Wat een aantal inwoners aangeeft is de mentaliteit van de inwoners. Zij zien de inwoners als nuchtere en eerlijke mensen. Wat hiermee samenhangt is de relaxte sfeer in de omgeving. Een inwoner geeft hierbij aan dat de ervaren druk op inwoners lager is dan in de Randstad.

Quote inwoner: 'Veel groen, veel ruimte, prachtige historische stad en dorpen. Er zijn prachtige monumentale gebouwen, veel mooie 'jonge' architectuur. Voorzieningen zijn mooi in de buurt en niet geconcentreerd op een louter 'economische' wijze. Er is aandacht voor de geschiedenis van de plek: trots zijn op waar je woont.'

Quote inwoner: *'Prachtig weids landschap, schilderachtige luchten, rust en ruimte, nog steeds prachtige natuur in flora en fauna.'*

Figuur 2. Positieve kenmerken Noardeast-Fryslân die inwoners zelf hebben aangegeven (10 inwoners of meer); N = 441. Bron: Partoer 2019.

Wat vindt men minder prettige kenmerken

Wat vindt u minder prettig aan wonen in de gemeente Noardeast-Fryslân?

Ook hier konden inwoners aangeven wat als eerste bij hen opkwam. De antwoorden zijn gecategoriseerd om een overzichtelijk beeld te schetsen. Een inwoner kan meerdere categorieën minder prettig vinden, waardoor het totaal aantal antwoorden op meer dan 441 uitkomt.

Wat inwoners vooral ervaren als minder prettig is het beperkte aantal voorzieningen dat aanwezig is en de achteruitgang van het aantal voorzieningen: *'Zorgen over het voorzieningenniveau voor de toekomst. Met het wegvallen van bijvoorbeeld het Dockinga College in Ferwert wordt dit versterkt. Hoe komt het op termijn met de sporthal? Heeft dit invloed op vestiging van nieuwe inwoners?'*

Daar komt bij dat de afstand tot de voorziening en de bereikbaarheid van voorzieningen buiten de gemeente als lastig wordt ervaren. De afstand naar een andere regio en daarmee ook naar andere voorzieningen is vaak groot. Een beperkt aanbod in openbaar vervoer speelt hierbij ook een rol: *'Voor veel culturele voorzieningen (bioscoop, museum) moet je naar Leeuwarden. Niet overal zijn meer basisscholen. Voor openbaar vervoer met de trein moet je toch een stukje reizen. Busvervoer is maar één keer per uur, je kunt eigenlijk niet zonder auto.'*

Figuur 3. Negatieve kenmerken Noardeast-Fryslân die inwoners zelf hebben aangegeven (10 inwoners of meer); N = 441. Bron: Partoer 2019.

Twee belangrijk punten die inwoners noemen zijn de beperkte en verminderde aandacht voor de natuur en voor de groene omgeving en daarbij de intensieve landbouw en de druk van de landbouw op de natuur. Zij zien hierdoor meer monocultuur en weinig biodiversiteit. Aandacht voor duurzaamheid lijkt volgens inwoners ook beperkt: *'Er is geen groen te bekennen. Alles was omgehaald. Niks doen voor milieu en duurzaamheid. Niks voor de insecten alleen maar boeren stimuleren om alles naar de knoppen te helpen. Gooi de centrale as vol met bloemen. Laat dat bloeien, uitgroeien en dan maaien.'* En: *'De intensieve veehouderij; de veel te hoge concentratie kippenschuren, en de grote koeienstallen. En al dat gif dat maar op het 'groene asfalt' wordt uitgereden.'*

Wat inwoners daarnaast als negatief kenmerk ervaren, is de omvang van de gemeente. Zij zijn bang dat de omvang ervoor zorgt dat er meer afstand komt tussen burger en bestuurder: *'Het voelt alsof we er niet altijd bij horen. Ik voel me niet altijd gehoord door de gemeente.'* En: *'Gemeente is mijns inziens te groot om oog te hebben voor de kleine dorpen. Ik heb bijvoorbeeld nog nooit zo weinig personen van de gemeente of politieke partijen gezien tijdens de laatste ledenvergadering van dorpsbelang.'*

Wat willen inwoners graag behouden

Wat vindt u het belangrijkste (maximaal drie punten) om te behouden in uw leefomgeving? Dit was een open vraag waar inwoners zelf maximaal drie punten konden opgeven. Inwoners konden dus zelf met kenmerken komen die ze belangrijk vonden, maar moesten hierbij wel prioriteit aanbrengen als ze meer dan drie kenmerken belangrijk vonden. Hier zijn categorieën van gemaakt, zodat er een overzichtelijk geheel ontstaat. Bijvoorbeeld: 'Ik vind het belangrijk dat de leefomgeving zijn weidse karakter behoudt en dat er natuur blijft behouden.'

Alle 441 inwoners hebben antwoord gegeven. Niet alle inwoners hebben drie punten benoemd, maar er zijn ook inwoners die een of twee punten hebben benoemd.

De kenmerken die inwoners willen behouden in Noardeast-Fryslân hangen voor een groot deel samen met de positieve kenmerken die ze in de omgeving zien. Veel inwoners noemen daarom ook de kenmerken als rust en ruimte. De kenmerken die daarmee samenhangen zijn natuur, groen, biodiversiteit en bijvoorbeeld een gezonde omgeving met een schone lucht. Het landschap waarin men woont, vormt voor veel inwoners een groot deel van het woonplezier en zijn daarmee kenmerken die ze graag willen behouden: *'De rust en de ruimte. Er mag best wat meer toerisme komen, ook om de krimp tegen te gaan. Maar geen grootschaligheid. Behoud het bijzondere karakter van dit land en landschap. En zorg wat beter voor de weidevogels, bedenk ik me nu. Al die groene grasvelden, dat mag allemaal wat ruiger.'* En: *'Mooie natuur en mooi karakteristiek landschap. Dus: geen tot weinig windturbines die een onrustige horizon veroorzaken, vogels hakselen/klaplongen, vogels verjagen, landschap vervuilen, geluidsoverlast geven. Geen tot weinig PV-industrie (Photovoltaics: zonne-energie) die het landschap vervuilen, waterinsecten populaties doen uitsterven. Geen biovergisters die stinken, vrachtverkeer aantrekken en veel monocultuur gewassen nodig hebben.'*

Quote inwoner: 'Biodiversiteit! We moeten met elkaar zorgen dat deze regio landschappelijk interessant gebied blijft!'

Naast rust, ruimte en natuur willen inwoners vooral voorzieningen behouden. Ten eerste goed onderwijs en scholen. Hierbij wordt zowel basisonderwijs genoemd als onderwijs op niveau. Ten tweede worden vooral basisvoorzieningen genoemd zoals supermarkten, restaurants en bibliotheken. Zorgvoorzieningen worden door een aantal inwoners nog apart genoemd. Hierbij gaat het over zorgvoorzieningen specifiek voor ouderen, huisartsen en het ziekenhuis: *'Woon/zorg/welzijn voorzieningen voor (eenzame) ouderen. Het uitbreiden van de huisartsenpost Sionsberg. Goed basis- en voortgezet onderwijs. Goed ondernemersklimaat. Betere aansluiting onderwijs-bedrijfsleven.'* En: *'Verenigingen, sport, school (voortgezet en basis) buurtverenigingen. Hierdoor komen "verbindingen" onderling tot stand en wordt de band gesmeed voor gezellige en leefbare buurten. Het bevordert ook de saamhorigheid!!'*

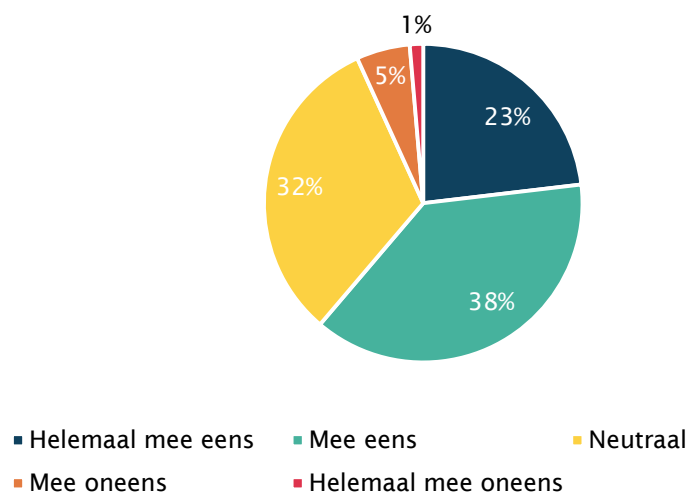

Figuur 4. Drie kenmerken die behouden moeten blijven (10 inwoners of meer); N = 441. Bron: Partoer 2019.

Ook worden de historische kenmerken van de omgeving als belangrijk karakteristiek genoemd. Hierbij worden de gebouwen en monumenten genoemd in Dokkum en in de dorpen. De historie van de omgeving en de karakteristieke bouw maakt voor een aantal inwoners het een prettige omgeving met een eigen karakter. Zij vinden dat dit niet verloren moet gaan: *'Behoud van de weinige authentieke weilanden die er nog zijn, met akkertjes pinksterbloemen, paardenbloemen klavertjes. Behoud van monumentale gebouwen en cultuurhistorisch erfgoed. Behoud van de duisternis in Noordoost Friesland.'*

2.2 Verbetering in de leefomgeving

Ongeveer drie vijfde (61 procent; N = 270) van de inwoners ziet graag verbetering in de leefomgeving. Voor een klein deel van de inwoners is er geen verbetering van de leefomgeving nodig (6 procent; N = 30).

Figuur 5. Oordeel over de verbetering van de leefomgeving; N = 441. Bron: Partoer 2019.

Verbeterpunten

Waar ziet u graag verbetering in?

Wanneer inwoners aangeven helemaal mee eens, mee eens of neutraal aangaven bij de vraag of ze graag verbetering zien in de leefomgeving, kregen ze de vraag waar ze graag verbetering in willen.

De open vraag is uiteindelijk door 401 inwoners ingevuld. Hieruit zijn categorieën gemaakt.

Inwoners zien vooral graag verbetering in het algemeen onderhoud van de omgeving. Hiermee wordt het onderhoud van bijvoorbeeld straten, wijken of parken bedoeld. De straten en stukken openbaar groen worden minder goed onderhouden, waardoor er volgens inwoners soms sprake is van achteruitgang: *‘Bestrating, groenvoorziening, het herplaatsen van de palen die omgereden zijn aan de Oudbuurt en misschien ook in de dorpen mooi gevulde bloembakken. En een nieuwe invulling voor het grasveldje op de Holwerderweg. Het is nu een hondepoepveld.’* En: *‘De aankleding van het dorp. Dan gaat het om bloemen en groen, maar ook om onderhoud straten. Verder vind ik dat van overheidswege meer toezicht moet zijn op de presentatie van buurten en woningen, mede vanuit toeristisch perspectief. Hier en daar is het een rommeltje. Ik zou meer van het beleid t.a.v. dit van de woningstichting willen weten.’*

Inwoners willen graag meer openbaar groen zien in hun omgeving. Daarnaast willen ze dat er meer aandacht komt voor de natuur en het landschap. Er mogen bijvoorbeeld volgens inwoners meer bomen/bossen komen en er mag meer aandacht komen voor het weidelandschap en de dieren die hierin leven.

Ook aandacht voor milieuvriendelijke energieopwekking en duurzame innovaties mogen volgens de inwoners sterker. Ook in de landbouw door het vergroten van de biodiversiteit en het verminderen van de monocultuur: *‘Mijn belangrijkste punt is dat ik graag verbetering zou zien van de diversiteit van ons landschap; dat we waarde toekennen aan het leven in onze directe leefomgeving - van insecten, tot vogels, tot bloemen en bomensingels. Verder hoop ik heel erg dat onze provincie kleine windmolens bij boerderijen gaat toelaten.’*

Quote inwoner: ‘De beloften met het openbaar vervoer oplossen. Bushalte provinciale weg ligt te ver van het dorp en dan met name vanaf het zorgcentrum Foswert.’

Daarnaast willen inwoners graag verbetering in de bereikbaarheid van de gemeente, waarbij specifiek het openbaar vervoer wordt genoemd. Op dit moment is het openbaar vervoer ontoereikend omdat er niet frequent genoeg wordt gereden of de afstand naar het openbaar vervoer te groot is. Snelheidsbeperkingen en het verbeteren van de verkeersveiligheid vormen ook punten van aandacht.

Ook mag de gemeente meer aandacht hebben voor de kleine dorpen of voor de gehele regio en niet alleen voor de grote kernen. De gemeente moet volgens inwoners helder communiceren en ook luisteren naar wat de inwoners willen: *‘Ruimte voor ondernemers, zonder alle omslachtige bureaucratie. Hiermee voorkom je leegloop en krimp op het platteland.’* En: *‘Communicatie naar inwoners dat er meer geluisterd wordt. Minder bureaucratie.’*

Figuur 6. Punten waar inwoners meer verbetering in zien (10 inwoners of meer); N = 401.
Bron: Partoer 2019.

Welke mogelijkheden en kansen inwoners zien voor verbetering

Welke mogelijkheden/kansen ziet u om uw leefomgeving te verbeteren?

De 401 inwoners die graag verbetering zien in hun leefomgeving, konden aangeven welke mogelijkheden/kansen ze dan zien. Dit was een open vraag, waarbij inwoners zelf konden aangeven wat ze als verbeterpunten zien. Hierbij zijn categorieën gemaakt om tot een overzichtelijk geheel te komen.

Inwoners zien in dat het verbeteren van de leefomgeving niet door een persoon of organisatie/instantie gedaan kan worden, maar dat hier meerdere partijen bij betrokken moeten worden. Ze vinden ook dat de gemeenten inwoners moet betrekken om samen de leefomgeving te verbeteren: *‘Meer in gesprek gaan met de inwoners van de dorpen. Luisteren naar de inwoners. Wat houdt hen bezig. Meer begrip en luisteren naar het Plaatselijk Belang. Er wordt geen terugkoppeling gegeven. Men belooft van alles, maar we horen er niks meer van. Het lijkt soms dat het van één kant komt, doch de gemeente is voor de inwoners!’*

Quote inwoner: *‘Meer samenwerking met andere dorpen.
En nogmaals: fleur het op en benader de mensen die er
echt een rotzootje van maken!’*

Inwoners willen graag dat er meer openbaar groen komt en dat het openbaar groen dat er is en de wegen die er zijn beter worden onderhouden. Op dit moment blijft dit er volgens de inwoners bij: *‘Actief zijn in het opruimen van rondslingerend vuil. Vrijwillige initiatieven in de vorm van samen met je buurt het onderhouden van het omliggend groen.’* En: *‘Vraag mensen of die hun buurt willen omtoveren tot wat moois. Gooi de geluidswal vol bloemen op centrale as. Hak alleen dode bomen om. Stimuleer boeren meer voor duurzaamheid. Maar ook bewoners. Ga maar door en door.’*

Figuur 7. Mogelijkheden om de omgeving te verbeteren (10 inwoners of meer). Bron: Partoer 2019.

2.3 Zorgen over de toekomst

Meer dan driekwart (78 procent; N = 347) van de inwoners maakt zich in enige mate zorgen over de toekomst van hun leefomgeving. Iets meer dan de helft (55 procent; N = 244) van de inwoners maakt zich een beetje zorgen en bijna een kwart (23 procent; N = 103) maakt zich veel zorgen.

Figuur 8. Mate waarin inwoners zich zorgen maken over de toekomst; N = 441. Bron: Partoer 2019.

Waarover maakt u zich zorgen?

Er zijn 347 inwoners die zich veel of een beetje zorgen maken over de toekomst. Deze inwoners konden in de vervolgvraag aangeven waarover ze zich zorgen maakten. Er zijn 103 inwoners die zich veel zorgen maken over de toekomst die hebben aangegeven waarover ze zich zorgen maken en 244 inwoners die zich een beetje zorgen maken die hebben aangegeven waarover ze zich dan zorgen maken.

Omdat er gebruik is gemaakt van een open vraag, konden inwoners zelf aangeven waarover ze zich zorgen maken. Vanuit de open antwoorden zijn categorieën gemaakt om het overzichtelijk te maken.

Inwoners die zich veel zorgen maken

Inwoners die zich veel zorgen maken over de toekomst van hun omgeving maken zich vooral veel zorgen over de achteruitgang van de natuur en omgeving en de vermindering van de biodiversiteit: *‘Verschraling landschap, onrendabele landbouw en daarmee verdere versnelling van intensivering. Klimaatverandering, droogte en hevige regenbuien.’* En: *‘Uitputting grond, vervuiling, overmatige energieconsumptie, te weinig urgentiebesef transitie energie, niet denken in ecosystemen, toenemend nationalisme, racisme en fascisme, verlies van begrip voor menselijke waarden en menselijkheid, toenemend egoïsme en individualisering.’*

Quote inwoner: *‘De grote oppervlakte van de gemeente, de diversiteit. Je hebt niet meer het gevoel dat het jouw gemeente is, waarin je leeft.’*

Figuur 9. Waar inwoners zich veel zorgen over maken (2 inwoners of meer); N = 103. Bron: Partoer 2019.

Waar inwoners zich een beetje zorgen over maken

Wanneer inwoners zich een beetje zorgen maken over de toekomst van hun omgeving, maken ze zich ook zorgen over de gevolgen van de krimp. Zij zien inwoners vertrekken met als gevolg leegstand en het verdwijnen van voorzieningen. Daarnaast zijn inwoners bang voor de kloof die ontstaat tussen burger en gemeente. Door de schaalvergroting zijn inwoners bang dat de afstand tot de gemeente alleen maar groter wordt en dat inwoners niks meer te vertellen hebben: *‘Over het feit dat er niet goed wordt geluisterd naar de behoefte van de bewoners in het gebied waar ik woon. Het grootste deel van de bewoners zijn ouderen met vaak lichamelijke gebreken.’*

Ook hier geven inwoners aan dat ze zorgen hebben over de klimaatverandering en het natuurbehoud. Daarnaast speelt gaswinning in deze omgeving een rol: *‘Over de naderende gaswinning tussen Wierum en Ternaard. Nam en overheid beloven veel maar doen weinig om de ongerustheid van burgers te beteugelen.’* En: *‘Door gaswinning in Ternaard. Dan krijg je bodemdaling en nog meer grondwater verzilting en schade aan woningen.’*

Quote inwoner: ‘Met Groningen als les uit het verleden zijn er weinig garanties voor de toekomst.’

*Figuur 10. Waar inwoners zich een beetje zorgen over maken (2 inwoners of meer); N = 244.
Bron: Partoer 2019.*

3 Conclusies

Bij het ontwikkelen van de omgevingsvisie betreft de gemeenten de inwoners op verschillende manieren. Dit onderzoek is de eerste stap en is een verkenning van wat inwoners ervaren, waar zij waarde aan hechten en waar zij zich zorgen over maken. Op basis van de eerste verkenning gaat Noardeast-Fryslân in gesprek met de inwoners en wordt er meer focus aangebracht in wat inwoners belangrijk vinden. Ook jongeren worden op een creatieve en uitdagende manier betrokken bij de omgevingsvisie. In de laatste stap wordt er nog meer focus aangebracht met vakspecialisten en ervaringsdeskundigen. Alle stappen in het proces moeten uiteindelijk voldoende input leveren om een nieuwe omgevingsvisie te ontwikkelen.

Op basis van deze eerste verkenning kunnen dus wel conclusies worden getrokken, maar kunnen nog geen aanbevelingen worden gedaan voor het ontwikkelen van een omgevingsvisie. Hiervoor moeten eerst de andere stappen in proces worden doorlopen. De conclusies die uit de eerste verkenning naar voren komen, kunnen wel als input worden gebruikt voor de gesprekken met inwoners, vakspecialisten en ervaringsdeskundigen in de volgende stappen.

Behoud en versterk natuur

Inwoners van Noardeast-Fryslân zijn tevreden over hun omgeving. Zij beoordelen hun omgeving gemiddeld met een 7,3. Inwoners van Noardeast-Fryslân blijken vooral de rust en ruimte belangrijke kenmerken te vinden van de omgeving. Het weidse karakter van het land en de openheid vinden zij prettig aan hun omgeving. Veel natuur en groen vinden zij belangrijk.

Wat inwoners minder prettig vinden, is het gebrek aan aandacht voor de natuur en biodiversiteit. De intensieve landbouw en monocultuur zorgt volgens inwoners ook voor grotere gevolgen voor de natuur, dieren en het klimaat. Inwoners maken zich ook zorgen over klimaatverandering en het niet behouden van een gevarieerde natuur.

Onderhoud groen en wegen

Inwoners ervaren dat er minder aandacht is voor het onderhoud van het openbaar groen en de wegen. Inwoners zien hierdoor achteruitgang en zijn bang voor verpaupering in de toekomst. Het groen dat er is, mag volgens de inwoners beter worden onderhouden. Dit moet volgens de inwoners met meer beleid worden gedaan dan nu gebeurt. Inwoners hebben het gevoel dat dit op dit moment of te weinig gebeurt of te rigouzeus gebeurt.

Daarnaast mag het openbaar groen meer worden uitgebreid, mag er meer biodiversiteit worden aangebracht en mag de omgeving meer worden gericht op insecten. Inwoners willen graag meer groen zien en een omgeving die meer is gericht op natuur.

Verspreiding voorzieningen

Hoewel er inwoners zijn die positief zijn over de voorzieningen die er op dit moment zijn, zijn er ook inwoners die vinden dat er onvoldoende voorzieningen zijn. Bij beide groepen wordt aangegeven dat zij zich zorgen maken over het voorzieningenniveau in de toekomst. Als gevolg van krimp zullen er in de toekomst voorzieningen verdwijnen.

Bovendien is er een aantal inwoners bang dat voorzieningen naar de grote kernen verdwijnen door de schaalvergroting van de gemeente. Men vindt het belangrijk om de voorzieningen te verspreiden, zodat de leefbaarheid in heel Noardeast-Fryslân behouden blijft.

Betrek inwoners bij ontwikkelingen

Door de schaalvergroting van de gemeente zien inwoners een grotere kloof ontstaan tussen de burger en de gemeente. Inwoners hebben het gevoel dat de gemeente meer op afstand komt te staan, terwijl inwoners graag meer betrokken willen worden bij ontwikkelingen die in de gemeente plaatsvinden. Het betrekken van inwoners bij ontwikkelingen of nieuwe processen zorgt ervoor dat er meer draagvlak komt voor bepaalde projecten en kan daarmee uiteindelijk zorgen voor een grotere tevredenheid over de omgeving. Inwoners zien het betrekken van inwoners en samenwerking tussen organisaties, dorpen en gemeenten als belangrijk stap in het verbeteren van de omgeving.

Bijlage 1: Enquête omgevingsvisie Noardeast-Fryslân

Alvast bedankt voor het invullen van de vragenlijst! Met uw hulp krijgen we een beeld van wat inwoners belangrijk vinden als het gaat om hun leefomgeving. U kunt bij de leefomgeving denken aan wegen, gebouwen, ruimte om elkaar te ontmoeten, te kunnen ontspannen en bewegen, natuur en landschap. De wereld om ons heen verandert snel; kijk bijvoorbeeld naar het klimaat, de aandacht voor duurzaamheid en technologische ontwikkelingen. Zo ontdekken wij wat u graag wilt behouden/versterken en wat u minder waardeert. De resultaten helpen ons bij het maken van de Omgevingsvisie voor Noardeast-Fryslân.

Wij vragen in de vragenlijst naar uw woonplaats en leeftijd. Dit doen wij omdat de waardering en behoefte per woonplaats en leeftijdsgroep kan verschillen. De gegevens die u invult, worden echter geheel anoniem en op groepsniveau verwerkt. In geen geval herleiden wij de gegevens naar u als persoon.

U bent ongeveer 10 minuten bezig met het invullen van de vragenlijst. In verband met uw privacy en datalekken is het helaas niet mogelijk om terug te gaan naar een vorige vraag. Als u een vraag heeft beantwoord en naar de volgende vraag gaat, dan kunt u dus niet meer terug. Houdt u hier rekening mee.

Toelichtingen die u geeft op uw antwoorden, kunnen in de rapportage worden gebruikt als quote. Wij gebruiken de quotes om de resultaten te verduidelijken. Bij deze quotes worden geen persoonsgegevens genoemd, zodat ze niet te herleiden zijn naar u als persoon.

- Ik geef toestemming om mijn antwoorden op de vragen in deze vragenlijst mee te nemen in het onderzoek.

Algemene vragen

---

1. Wat is uw woonplaats?

.....

2. Wat is uw leeftijd?

- Jonger dan 25 jaar
 25 tot en met 34 jaar
 35 tot en met 44 jaar
 45 tot en met 54 jaar
 55 tot en met 64 jaar
 65 tot en met 74 jaar
 75 tot en met 84 jaar
 85 jaar of ouder

3. Welk cijfer geeft u uw leefomgeving?

Geef een cijfer tussen 1 en 10, waarbij 1 het laagst is en 10 het hoogst

Laag 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 Hoog

4. Wat vindt u prettig aan wonen in de gemeente Noardeast-Fryslân?

.....
.....
.....

5. Wat vindt u minder prettig aan wonen in de gemeente Noardeast-Fryslân?

.....
.....
.....

6. Wat vindt het belangrijkste om te behouden in uw leefomgeving?

Benoem maximaal drie punten

.....
.....
.....

7. Ik zou graag verbetering zien in mijn leefomgeving

- Helemaal mee eens
- Mee eens
- Neutraal
- Mee oneens → Vraag 9
- Helemaal mee oneens → Vraag 9

8. Waar ziet u graag verbetering in?

.....
.....
.....

9. Welke mogelijkheden/kansen ziet u om uw leefomgeving te verbeteren?

.....
.....
.....

10. In welke mate maakt u zich zorgen over de toekomst van uw leefomgeving?

- Ik maak me veel zorgen over de toekomst van mijn leefomgeving
- Ik maak me een beetje zorgen over de toekomst van mijn leefomgeving
- Ik maak me geen zorgen over de toekomst van mijn leefomgeving → [Vraag 12](#)

11. Waarover maakt u zich zorgen?

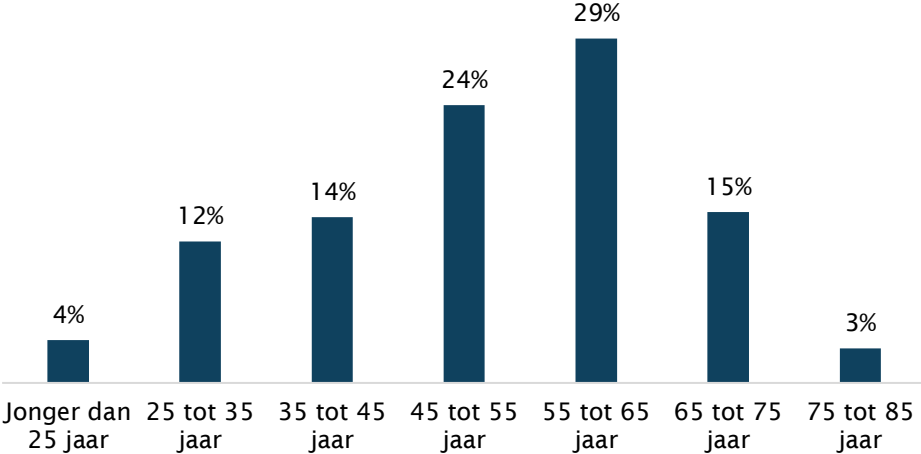
.....
.....
.....

12. Hiermee zijn we aangekomen bij het einde van de vragenlijst. Heeft u zelf nog opmerkingen of wilt u iets kwijt over de leefomgeving van Noardeast-Fryslân?

.....
.....
.....

Bijlage 2: Achtergrond respondenten

Aantal respondenten per leeftijdscategorie

Respondenten naar woonplaats

* Een aantal respondenten woont buiten Noardeast-Fryslân. Zij hebben echter de vragen beantwoord over de gemeente Noardeast-Fryslân. De enquête is namelijk onder andere verspreid onder medewerkers van de gemeente Noardeast-Fryslân. Hoewel zij niet in de omgeving wonen, werken en kennen zij de omgeving goed. Daarom is besloten om de antwoorden van deze respondenten toch mee te nemen in het onderzoek.

Woonplaats	Aantal respondenten
Aldwaldmersyl	1
Anjum	8
Bartlehiem	1
Birdaard	1
Blije	12
Bornwird	2
Brantgum	2
Burdaard	4
Burum	8
Damwâld	1
De Lytse Jouwer	1
De Westereen	2
Dokkum	95
Drachten*	1
Driezum	1
Ee	7
Engwierum	2
Ezumazijl	1
Feanwalden	3
Ferwert	45
Ginnum	3
Gytsjerk	1
Hallum	26
Hantum	4
Hantumeruitburen	1
Hantumhuizen	1
Heerenveen*	1
Hegebeintum	2
Hollum	1
Holwerd	10

Woonplaats	Aantal respondenten
Jouswier	2
Kollum	48
Kollumerpomp	7
Kollumerzwaag	18
Lioessens	5
Marrum	5
Metslawier	7
Moddergat	3
Munnekezijl	6
Nes	2
Niawier	4
Oosternijkerk	2
Oostmahorn	1
Oostrum	3
Oudwoude	11
Paesens	2
Raard	6
Rinsumageast*	2
Ternaard	23
Triemen	4
Twijzelerheide*	1
Wanswerd	3
Warfstermolen	4
Westergeest	11
Wetsens	2
Wierum	7
Zwagerbosch	2
Buitengebied	1
Onbekend	1

Partoer
Westersingel 4
8913 CK
Leeuwarden
T (058) 234 85 01

www.partoer.nl

PARTOER
consultants & onderzoekers

De mens als maat